

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

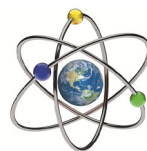
No9(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 160 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'smirlarda hissiy bezovtalikning psixologik determinantlari sifatida o'z-o'zini baholash va o'ziga munosabat xususiyatlari.....	10
Ibraymova Altinay Esemuratovna	
Bo'lajak pedagoglar shaxsiyatida ksenofobiya xavfi: kasbiy deformatsiya omillari va uning pedagogik faoliyatga ta'siri	16
Abdiraximova Dildora Begimkulovna	
Biologiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish: didaktik imkoniyatlar, muammolar va metodik yechimlar	20
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Talabalarda mediasavodxonlik va tanqidiy fikrlash o'rtasidagi psixologik bog'liqlik.....	28
Adizova Muxabbat Muxitdinovna	
Oliy ta'lim rahbar-kadrlarida stressogen vaziyatlarni boshqarishning pedagogik-psixologik o'ziga xos jihatlari	32
Sultonov Mansur G'aniyevich	
Boshlang'ich ta'limda individual yondashuv orqali o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash	37
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli resurs bazasini yaratish kompetensiyasi: tuzilma va mezonlar	41
Qo'qonboyeva Durdona Faxriddin qizi	
Biologiyani o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari.....	44
Joldasbayeva Gulchexra Maksetbayevna	
Organik fotoelementlarning moslashuvchanligini oshirish	49
Jalolova Pokiza Muzaffarovna	
Dzyudo sport turida texnik tayyorgarlikni takomillashtirishda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligi.....	54
Ko'palov Sanjar Ulug'bekovich	
Interactive Methods for Developing Sociolinguistic Competence in Higher Education	59
Baxramova Diyora Sanjar qizi	
Texnika yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashda CDIO va sanoat korxonalari hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	66
Gaffarov Xasan Ravshanovich	
Onkologik bemorlarga tashxisni bildirish madaniyati va uning psixologik oqibatlari (O'zbekiston misolida)...	70
Jonpo'lotova Manzura Jahonovna	
Malaka oshirish jarayonida rahbar-kadrlarning SOFT-kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi.....	75
Axrorova Umida Xamidullayevna	
Refleksiv ta'lim muhitida o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik parametrlari tizimi	81
Sadikova Shaxnoza Ulug'bek qizi	
Loyihaviy faoliyat asosida talabalarda mustaqil ta'lim kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari	87
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	91
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalar adabiyotining didaktik imkoniyatlari	96
Homiyatova Mavluda Amon qizi	
Boshlang'ich sinflarda raqamli ta'lim muhitini yaratish va interaktiv metodlardan foydalanish	101
Karimova Nargiza Raximovna	

Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar asosida bolalarning soft skillsini rivojlantirish: interaktiv va sun'iy intellektga asoslangan yondashuvlar	109
Mamatqulova Nozimaxon Shavkat qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion pedagogik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot	116
Nozimabonu Tojiboyeva	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborotni tekshirish va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	124
Abduraxmonova Gulandam Anvarjonovna	
Funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning ustuvor jihatlari	130
Safarov Dilmurod Zoirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda o'qish savodxonligining ahamiyati	135
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida matematika fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodikasi	140
Sultonova Shahnoza Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish metodikasini yosh omili asosida takomillashtirish	147
Akhmadaliyeva Nargizakhon Abdumalik qizi	
Tengdoshlar bilan munosabat sifatiga oilaviy muhitning bilvosita ta'siri	153
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi	
Bolalar kiyimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlar (Buxoro vohasi misolida)	156
G'iyosova Zarina Yusuf qizi	

FUNKSIONAL YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK MAHORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR JIHATLARI

Safarov Dilmurod Zoirovich

Buxoro davlat pedagogika instituti,
mustaqil tadqiqotchisi (PhD)

Annotatsiya: Kirish: Maqolada bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni funksional yondashuv asosida takomillashtirishning ustuvor jihatlari va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Bo'lajak o'qituvchi faoliyatida funksional yondashuvning ijtimoiy-falsafiy va pedagogik jihatlari ko'rib chiqilib, uning ta'lim jarayonidagi o'rni asoslanadi.

Maqsad: Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni funksional yondashuv yordamida shakllantirish metodlarini ishlab chiqish va ta'lim jarayonida uning ahamiyatligini yanada yuksaltirishga qaratilgan.

Materiallar va metodlar: Tadqiqotda funksional yondashuv tushunchasi va uning pedagogik mahoratni bo'lajak o'qituvchi faoliyatida shakllantirishdagi o'rni bo'yicha ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Xususan, funksional yondashuvning nazariy asoslari, amaliyotdagi tatbiqi va talabalarning o'quv jarayonida bilish faoliyatiga ta'siri o'rganildi.

Muhokama va natijalar: Natijalar funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning nazariy va amaliy bilim darajasining oshganini, ko'nikmalarining shakllanganini va ijtimoiy faolligining ortganini ko'rsatdi. Pedagogik mahoratni rivojlantirishda nazariy va amaliy bilimlarni amaliyotda tatbiq etishga e'tibor berish zarurligi ta'kidlandi.

Xulosa: Tadqiqot natijalari pedagogik ta'lim jarayonida funksional yondashuvni qo'llash pedagogik mahoratni shakllantirishda samarali vosita ekanligini tasdiqladi. Bu yondashuv bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahorati va imkoniyatlarini oshirishga samarali xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: funksional yondashuv, pedagogik mahorat, nazariy bilim, amaliy ko'nikmalar, modifikatsiya, ta'lim samardorligi, innovatsion o'qitish texnologiyalari, ARCS modeli, metodika, funksiya.

Abstract: Introduction: The article analyzes the priority aspects of improving pedagogical skills in future teachers based on a functional approach and its importance in the educational process. The socio-philosophical and pedagogical aspects of the functional approach in the activities of a future teacher are considered, and its role in the educational process is substantiated.

Purpose: The aim is to develop methods for the formation of pedagogical skills in future teachers using a functional approach and to further enhance its importance in the educational process.

Materials and methods: The study examined the concept of a functional approach and its role in the formation of pedagogical skills in the activities of a future teacher. In particular, the theoretical foundations of the functional approach, its practical application, and its impact on students' cognitive activities in the learning process were studied.

Discussion and results: The results showed that the theoretical and practical knowledge level of future teachers, their skills, and social activity increased based on a functional approach. It was emphasized that it is necessary to pay attention to the practical application of theoretical and practical knowledge in the development of pedagogical skills.

Conclusion: The results of the study confirmed that the use of a functional approach in the process of pedagogical education is an effective tool in the formation of pedagogical skills. This approach effectively serves to increase the professionalism and capabilities of future teachers.

Key words: functional approach, pedagogical skills, theoretical knowledge, practical skills, modification, educational effectiveness, innovative teaching technologies, ARCS model, methodology, function.

Аннотация: Введение: В статье анализируются приоритетные аспекты совершенствования педагогического мастерства будущих учителей на основе функционального подхода и его значение в образовательном процессе. Рассмотрены социально-философские и педагогические аспекты функционального подхода в деятельности будущего учителя, обоснована его роль в образовательном процессе.

Цель: Разработка методов формирования педагогических навыков у будущих учителей с использованием функционального подхода и повышение его значимости в образовательном процессе.

Материалы и методы: В исследовании был проведен анализ научной литературы по концепции функционального подхода и его роли в формировании педагогических навыков в деятельности будущего учителя. В частности, были изучены теоретические основы функционального подхода, его применение на практике и его влияние на познавательную деятельность студентов в процессе обучения.

Обсуждение и результаты: Результаты показали, что на основе функционального подхода повысился уровень теоретических и практических знаний будущих учителей, сформировались навыки и возросла социальная активность. Было подчеркнуто, что для развития педагогического мастерства необходимо уделять внимание практическому применению теоретических и практических знаний.

Вывод: Результаты исследования подтвердили, что использование функционального подхода в процессе педагогического образования является эффективным средством формирования педагогического мастерства. Данный подход эффективно способствует повышению профессионального мастерства и возможностей будущих учителей.

Ключевые слова: функциональный подход, педагогическое мастерство, теоретические знания, практические навыки, модификация, эффективность обучения, инновационные технологии обучения, модель ARCS, методика, функция.

KIRISH

Funksionallik o'quv qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Yuqori intellektual daraja kognitiv xususiyatlarni uslubiy va bog'liq holda tekshirish orqali ta'minlanadi. Manbalarda ko'rsatilganidek, funksional yondashuvning mazmuni va ta'rifi kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik qobiliyatlarini rivojlantirishda ideal bo'lgan funksional yondashuv zarurligini ko'rsatish uchun e'tiborga olinishi kerak. Funksional yondashuvning tarbiyaviy va ijtimoiy-falsafiy jihatlarini ham hisobga olish kerak.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

"Falsafa qomusiy" lug'atiga ko'ra, "funksiya" deganda "faoliyat, obyektning o'ziga tegishli bo'lgan tizimdagi roli; obyektlar o'rtasidagi munosabatlar turi, bunda birining o'zgarishi ikkinchisining o'zgarishiga olib keladi va ikkinchi obyekt birinchisining funksiyasi deb ataladi". Nemis faylasufi Gotfrid Vilgelm Leybnits birinchi bo'lib funksiya tushunchasini fanga kiritgan. "Funksiya deganda bir o'zgaruvchining boshqa o'zgaruvchidan ma'lum bir bog'liqlik orqali hosil bo'lishi tushuniladi", deb ta'riflagan Leybnits. Shu sababli, funksiya g'oyasi haqida gap ketganda, olim uning tabiati o'zaro ta'sir qiluvchi ikkita o'zgaruvchining ta'sir doirasi va ularning bir-biriga bo'lgan xususiyatlariga qarab qanday o'zgarishini ta'kidlaydi.

Fandagi funksiya g'oyasini qulay yoki noqulay holat nuqtai nazaridan ham tushunish mumkin. logann Wolfgang Gyote "funksiya bizning borligimizni, fikrlashimizni harakatga keltiruvchi narsa" degan e'tiqodi ham asosli. Kassirer bu funksiyadan bilim nazariyasida keng foydalangan. Uning fikricha, "koinot haqidagi bilimga intilish obyektidan substansial ajralishni o'rganishga emas, balki obyektlar o'rtasidagi munosabatlarni, ularning o'zaro bog'liqligini o'rganishga, bir qator obyektlarning biridan ikkinchisiga o'tish qonuniyatlarini amalda qo'llash imkoniyatiga qaratilgan".

"Funksiya" so'zi "O'zbek tilining izohli lug'ati"da "ijtimoiy tashkilot, shaxs yoki narsaning ish, faoliyat yoki vazifasining doirasi" deb ta'riflangan. "Funksiya" so'zi "O'zbek tilining izohli lug'ati"da "ijtimoiy tashkilot, shaxs yoki narsaning ish, faoliyat yoki vazifasining doirasi" deb ta'riflangan. Ta'lim va tarbiya jarayonlarini tashkil etish uchun pedagogikada funksional yondashuv har bir faoliyatning funksiyalarini yoki haqiqiy vazifalarini belgilashga asoslanadi. Mustaqil faoliyat davomida tajribalar va amaliy vazifalar asosida nazariy bilim, ko'nikma va malakalarni ularning funksional vazifalari nuqtai nazaridan o'zlashtirish jarayoni ta'limda funksional yondashuv deb nomlanadi. Bu insonning butun hayotiy faoliyati davomida bilimga bo'lgan ehtiyojga asoslanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirish masalasi nazariy jihatdan o'rganildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, mavjud nazariy qarashlarni o'rganish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, funksional yondashuvning nazariy asoslari, amaliyotda qo'llanishi hamda talabalarning bilim, ko'nikma va kasbiy faoliyatiga ta'siri tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biz dastlab aniq maqsadga asoslangan yondashuvlarning integratsiyalashuvini, bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishni kelgusidagi o'qituvchilarning pedagogik mahoratini funksional yondashuv asosida oshirishdagi asosiy ish deb bilamiz.

Ikkinchidan, oliy ta'lim muassasalarida talabalarning shaxsiy va jamoa bo'lib o'sishi ularning individual talablari, shuningdek, jamiyat va rivojlangan individual fikr erkinligining zamonaviy davr talablari hisobga olingan holda muvozanatli bo'lishiga ishonch hosil qilamiz.

Uchinchidan, biz pedagogik ta'lim muhitining samaradorligini ma'lum ko'rsatkichlar, o'quvchilarning ijtimoiy faolligidagi o'zgarishlar dinamikasi, ko'nikmalar va bilim darajasining o'sishi, shuningdek, ularning ta'sirga moyilligini kuzatib boramiz.

To'rtinchidan, biz o'quv ko'nikmalarini shakllantirishda nazariy bilimlarni ham, amaliy qo'llashni ham ta'kidlaymiz.

Beshinchidan, professorning faoliyatini birinchi o'ringa qo'yish, talabalarning ehtiyojlari va fikrlariga javob berishiga ishonch hosil qilish, ijodiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish – bularning barchasi bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik qobiliyatlarini oshirish uchun juda muhimdir.

Funksional yondashuvning asosi o'quv jarayonini fanning mazmuni va tabiatiga ko'ra o'quvchilar uchun eng maqbul tarzda tuzish, shuningdek, tegishli faoliyat va topshiriqlarni belgilashdan iborat. Amerikalik faylasuf va pedagog Jon Dyui ta'limning ijtimoiy va amaliy jihatlarini o'rganishni sezilarli darajada rivojlantirgan olimlardan biri sifatida e'tirof etilgan. Professor o'zining "Demokratiya va ta'lim" kitobida ta'limning hayotga yo'naltirilgan bo'lishi muhimligini va topshiriqlar talabalarning haqiqiy hayotiy tajribasi va ijtimoiy hayoti bilan bog'liq bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi. Quyidagi bayonot ushbu yondashuvning asosini ko'rsatadi: "Ta'limning maqsadi nafaqat bilim berish, balki jamiyatda samarali ishtirok etish uchun amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishdir." Natijada, loyihalar ijtimoiy jihatdan foydali bo'lishi va real sharoitlarga bog'liq bo'lishi kerak.

O'quvchilarning amaliy bilim va ko'nikmalarini sinfda rivojlantirish ularning keyingi o'quv faoliyatida uslubiy katalizator bo'lib xizmat qiladi. Bu shaxslarni o'z bilimlarini kasbiy faoliyatdagi qiyinchiliklarni, shuningdek, imtihon va imtihonlarni hal qilishda qo'llashga o'rgatadi. Bundan tashqari, intiluvchan o'qituvchilarning avtonom fikrlashi va ixtirochiligi yuqorida aytib o'tilgan tushunchaning tabiiy davomi sifatida qaralishi mumkin. Ular o'quvchilarni tabiiy texnologiyalardan foydalanishga va innovatsion yechimlarni izlashga undash orqali kasbiy amaliy funksional ko'nikmalarga, jumladan, muammoni to'g'ri baholashga, uni taqqoslashga, ijobiy va salbiy tomonlarini baholashga foydali ta'sir ko'rsatadi.

Rus olimi Lev Vigotskiyning "yaqin rivojlanish hududi" nazariyasi "mustaqil fikrlashga erishish uchun talaba o'z bilimlarini ijtimoiy muloqot jarayonida shakllantirishi kerak", deb ta'kidlaydi va o'qituvchilar uchun mustaqil fikrlashni rivojlantirishda shaxslarni (o'qituvchilar, guruh a'zolari) qo'llab-quvvatlashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Lekin o'qituvchilar jarayonida mustaqil qarorlar qabul qilish kerak.

Talabalar real hayot senariylari va tartib-qoidalariga moslashtirilgan moslashtirilgan o'quv muhitini qiziqarli va dolzarb deb bilishadi, chunki ular o'rgangan narsalarining amaliy qo'llanilishini tezda kashf etadilar. Ularning ishtiroqi va o'rganishga jalb etilishi bu vaziyatda katalizator bo'lib xizmat qiladi.

Yuqorida tilga olingan tushunchalar amerikalik pedagog Jon Kellerning ARCS (Diqqat, Muvofiqlik, Ishonch, Qoniqlik) paradigmasi tomonidan qo'llab-quvvatlanadi, unda aytilishicha, "o'quvchilar o'quv mazmuni ularning shaxsiy maqsadlariga mos kelishini ko'rsalar, ularning o'qishga bo'lgan qiziqishi ortadi". Funksional usuldan foydalangan holda o'qitishda o'quvchilarning butun sinf davomida umumiy ta'lim amaliyotida erkin ishlashini aniqlash juda muhim, chunki ularning yordami ijtimoiy rivojlanishga yordam beradi. Talabalarning ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtirishdagi shaxsiy o'sishi ularning kelajakdagi kasbiy-pedagogik faoliyatining sifat samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu ijtimoiy mas'uliyatning ahamiyatini va ularni qabul qilishdan qo'rqmaslikka o'rgatishni nazarda tutadi. Kanadalik psixolog Albert Banduraning ta'lim sotsializatsiyasi nazariyasiga ko'ra, ta'limdagi sotsializatsiya insonning tarbiyasida universal xususiyatlarni ta'kidlashi kerak. "Ijtimoiy ta'lim jarayonida ijobiy modellarni ko'rsatish va odamlarga ijtimoiy mas'uliyatni tushuntirish muhim" shular jumlasidandir.

Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik qobiliyatlarini oshirishda funksional yondashuvga asoslangan metodika bu muammoni hal qilishning mantiqiy yo'li bo'lishi mumkin, deb hisoblaymiz. Pedagogik ta'limning amaliy yo'naltirilganligi bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirishga funksional yondashuvni amalga oshirishning birinchi talabi bo'lib, pedagogik ta'limning amaliyot bilan integratsiyalashuvi bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirishga funksional yondashuvni amalga oshirishning asosiy shartidir. Buning sababi shundaki, o'quvchilarning pedagogik mahorati ularning kelajakdagi kasbiy pedagogik faoliyatida asosiy arsenal bo'lib xizmat qiladi. Pedagogik mahoratga ega bo'lgan o'qituvchi o'quv jarayonida o'z o'quvchilariga katta salohiyatga ega bo'lgan fanning asl mazmuni va mohiyatini yetkaza oladi.

Istiqbolli o'qituvchilar o'zlarining qobiliyatlarini nazariy bilimlarning asosiy tamoyillaridan foydalangan holda real vaziyatlarda baholashlariga ishonch hosil qilish juda muhimdir. Bunday ta'lim jarayonini amaliy sinflarda tashkil etish va bo'lajak o'qituvchilarga haqiqiy darslarni o'tkazish imkoniyatini berish ushbu shartning mohiyatini tashkil etadi.

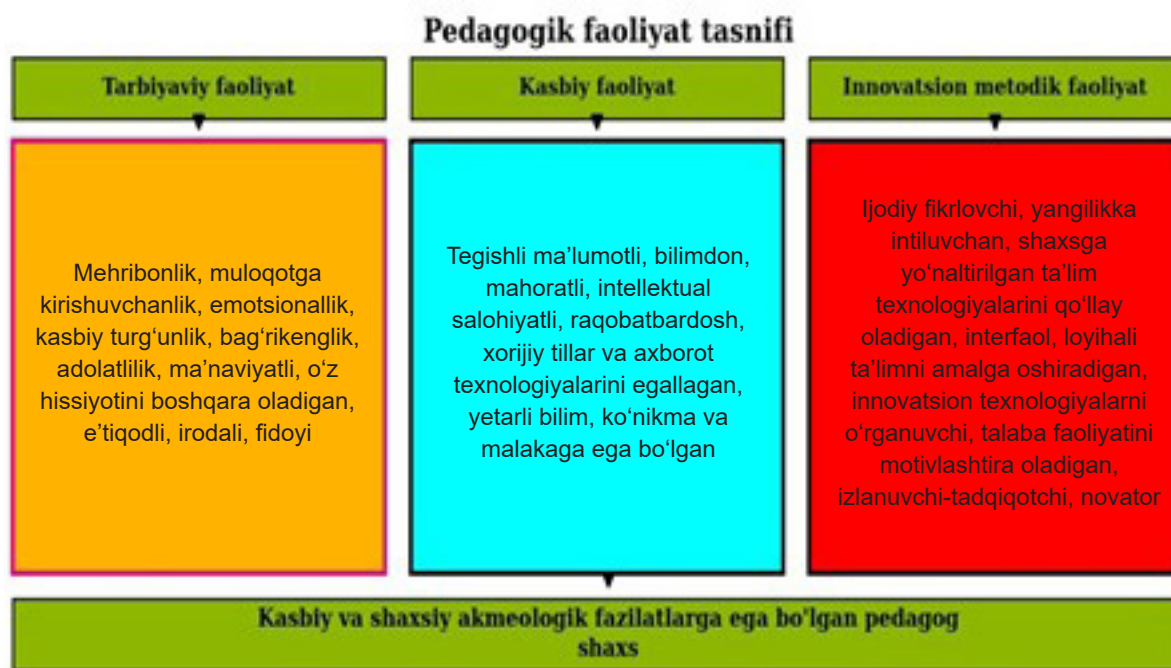
Ikkinchi ehtiyoj - bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik qobiliyatlarini oshirishga qaratilgan o'quv dasturlari va fan dasturlarini integratsiyalash.

Ushbu kurslar va dasturlar bo'lajak o'qituvchilarga fan bo'yicha tajribani mazmunli tarzda egallash va ulardan foydalanishga yordam beradi. O'qitish jarayonining ushbu qismini hisobga olish, yangi avlod adabiyotlarini taklif qilish va an'anaviy o'qitish usullarini yangilash kerak.

Ta'lim jarayonida to'g'ri yaratilgan baholash (aks ettirish) uchinchi talabdir. Ta'lim faoliyatini tahlil qilish va ularni o'quvchilarning qobiliyatlari va iste'dodlariga qarab baholash pedagogik mahoratni rivojlantirish uchun zarurdir. Bo'lajak o'qituvchilar o'qituvchilik faoliyatidagi kamchiliklarini tan olish va bartaraf etish uchun ilhomlantirilishi kerak. Ta'limga asosiy insonparvarlik yondashuvining asosiy tarkibiy qismi bo'lajak o'qituvchilarni o'zlarini tekshirishga va yaxshilashga undashdir.

To'rtinchi ehtiyoj shundaki, har bir talaba o'ziga xos salohiyatga ega bo'lganligi sababli, kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik qobiliyatlarini oshirish uchun shaxsiylashtirilgan yondashuv bir xil darajada muhimdir. Yapon ta'limida aytilishicha, "iste'dodsiz talaba degan narsa yo'q". Darhaqiqat, xalqimizda har bir o'quvchining alohida mahorat va qobiliyati bor. Jamiyatda o'qituvchi bo'lishni istagan inson qilishi kerak bo'lgan eng muhim ishlardan biri ularni yuzaga chiqarish va to'g'ri yo'lga yo'naltirishdir.

Pedagogik etikaning milliy qadriyatlar bilan o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi beshinchi talabdir. "Ustozingiz otangizdek ulug'" kabi tarbiyaviy tushunchalarga asoslangan ta'lim jarayonini yo'lga qo'yish milliy qadriyatlarimizga sadoqat tuyg'usini singdirish uchun asosiy asos bo'lib xizmat qiladi. Mamlakatimizda ko'p yillar va asrlar davomida shakllangan mentalitet nuqtai nazaridan ta'limni o'qituvchi-shogird an'anasiga muvofiq tashkil etish zarur.

1-rasm: **Pedagogik faoliyat tasnifi**

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, pedagogik mahoratning shakllanishidagi funksional yondashuv asosidagi ta'lim faoliyatini yo'lga qo'yishda bo'lajak pedagoglarning individual, intellektual va ijtimoiy imkoniyatlariga e'tibor qaratish, hozirgi jadal rivojlanib borayotgan ijtimoiy muhitda pedagogik kadrlarni mehnat bozorida talabga javob beradigan shaklda tayyorlashda katta ahamiyat kasb etadi.

Ilg'or pedagogik tajribani o'rganish, unga asoslanib yangi pedagogik hodisa va qonuniyatlarni ochish, o'quv-tarbiya jarayoniga sifatli o'zgarishlar kiritish, o'quvchilarning bilim faoliyatini boshqarish va yangi ko'rinishdagi o'quv jarayonini modellashtirish muammolarini yechishga sabab bo'ladi. Ijodiy ishlaydigan o'qituv-

chi nafaqat bolalarni muvaffaqiyatli o'qitish va tarbiyalash, balki ilg'or o'qituvchilar tajribasini o'rganish va tadqiqotchilik ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Hozirgi zamon fan va texnika taraqqiyoti o'qituvchining ijodkor bo'lishini, fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olishini va fan yutuqlarini o'quvchilarga yetkaza olishini taqozo etadi. Bu axloqiy e'tiqod o'qituvchining dars berish jarayonida, tarbiyaviy ishlarda, o'quvchilar va boshqa kishilar bilan munosabatlarida, kundalik turmushda shaxsiy namunasi orqali axloqiy ta'sir ko'rsatishda namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

M.Axmedova. Pedagogik kompetentlik (uslubiy qo'llanma) . Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2018. - 80 bet.

Фалсафа (қомусий луғат). - Тошкент: “ШАРҚ” нашриёти . “Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти нашриёти”. 2004. -Б. 436.

Leibniz, G. W. (1684). “Nova Methodus pro Maximis et Minimis, itemque Tangentibus, quae nec fractas nec irrationales quantitates moratur, et singulare pro illis calculi genus.” Acta Eruditorum, Vol. 3, pp. 467-473.

O'zbek tilining izohli lug'ati. Toshkent. 2009. -B. 367.

Ушакова, В. В. Концепция языка в работе Эрнста Кассирера “Философия символических форм” / В. В. Ушакова. - Текст : непосредственный // Молодой ученый. - 2015. - № 10 (90). - С. 1532-1534. - URL: <https://moluch.ru/archive/90/18546/>

Zoxidova T. Madinaxon. (2024) 'The significance of the functional approach in shaping pedagogical mastery'. // inter education & global study. №.(10(1)). pp.431-437. (In Uzbek).

Keller, John M. “Development and use of the ARCS model of instructional design.” Journal of instructional development 10.3 (1987): 2-10.

Bandura, A. (1974). Behavior theory and the models of man. American Psychologist, 29(12), 859–869. doi:10.1037/h0037514

<https://api.ziyounet.uz/uploads/books/473012/601cde7328297.pdf>

<https://cyberleninka.ru/article/n/funksional-yondashuv-asosida-pedagogik-mahoratni-shakllantirish-zarurati/viewer>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.